

Anna Mazurek-Kusiak

Usługi edukacyjne świadczone przez lubelskie muzea jako nowa forma wspomagająca proces kształcenia

Ekonomiczne Problemy Usług nr 95, 361-374

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANNA MAZUREK-KUSIAK

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

USŁUGI EDUKACYJNE ŚWIADCZONE PRZEZ LUBELSKIE MUZEA JAKO NOWA FORMA WSPOMAGAJĄCA PROCES KSZTAŁCENIA

Wprowadzenie

Ważną rolę w zachowaniu wartości kultury odgrywają muzea, które zbierają, zachowują i chronią jej wytwory, a także przekazują następnym pokoleniom pamięć o minionych czasach. Działalność muzeów to obszar, gdzie przenikają się kultura i turystyka. Trzeba o tym pamiętać, obserwując coraz większe zainteresowanie ludzi powrotem do dawnych czasów. Muzea gromadzą eksponaty o dużej wartości nie tylko w skali regionu, lecz także w skali ogólnopolskiej. Pełnią one nieocenioną funkcję w promowaniu kultury i sztuki, umożliwiając w sposób namacalny i niezwykle interesujący poznawanie historii. Zwiedzanie muzeów to dla młodych ludzi wspaniała okazja do zbliżenia się do przeszłości, swoista lekcja historii, dlatego istotne jest zachęcenie młodzieży do odwiedzin w tych placówkach¹. Znaczenie muzeów jest ważne w procesie dydaktycznym. Nośniki przekazu stanowi przede wszystkim eksponat, uzupełniony słowem pisanim i słowem mówionym przez przewodnika. Lekcja muzealna to jedna z form oglądania ekspozycji. Zaletą tej formy prowadzenia lekcji jest bezpośredni kontakt ucznia z relikwiami przeszłości, wyrobienie u słuchaczy

¹ A. Mazurek-Kusiak, A. Rękas, *Wpływ Muzeum Regionalnego oraz Muzeum Parafialnego w Lubartowie na lokalną turystykę kulturową*, w: *Turystyka kulturowa a regiony turystyczne*, red. D. Orłowski, E. Puchnarewicz, Wyższa Szkoła Turystyki i Języków Obcych, Warszawa 2010, s. 147.

umiejętności korzystania ze źródeł pierwotnych i wtórnych do zdobycia nowej wiedzy, kojarzenia znanych faktów z nowo poznanymi, kształtowania właściwych postaw wobec zabytków kultury i historii. Ponadto zwiedzanie wymaga od ucznia większego wysiłku intelektualnego niż zajęcia prowadzone w sposób tradycyjny w sali lekcyjnej².

Możliwość korzystania z lekcji muzealnych, projektów czy wizyt studyjnych oferuje większość lubelskich muzeów.

1. Cel i metody badań

Celem opracowania jest wskazanie, jak działalność edukacyjna muzeów w Lublinie wpływa na zainteresowanie nauczycieli prowadzeniem zajęć w terenie oraz jakie umiejętności uczniowie zdobywają podczas takich lekcjach. W artykule ocenie i analizie podano 12 muzeów, które prowadzą działalność edukacyjną w formie lekcji muzealnych, odczytów, seminarium, seansów filmowych, projektów skierowanych do dzieci i młodzieży. Do grupy badanych muzeów należą: Państwowe Muzeum na Majdanku; Muzeum Lubelskie na Zamku z czterema oddziałami: Muzeum Historii Miasta Lublina, Muzeum Literackie im. Józefa Czechowicza, Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem”, Dworek Wincentego Pola; Wieża Trynitaraska oraz Archikatedra Lubelska, Muzeum Wsi Lubelskiej; wystawienniczo-edukacyjna działalność Teatru NN, której częścią jest Trasa Podziemna Lublina oraz Izba Drukarska. W badaniach pominięto Muzeum Aptekarstwa ze względu na to, że żaden z respondentów nie wskazał tego muzeum jako miejsca prowadzenia działalności edukacyjnej.

W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, stosując technikę ankietową. Poprawnie wypełnioną ankietę bezpośrednią otrzymano od 340 nauczycieli szkół z powiatu lubelskiego (w tym 16% od nauczycieli uczących w szkole podstawowej, 29% – w gimnazjum, 36% – w szkole ponadgimnazjalnej, 11% – w szkole policealnej i 8% – w szkole wyższej). Badania uzupełniono metodą obserwacji. Wszystkie badania zostały wykonane na przełomie marca i kwietnia 2012 roku.

² B. Sawicki, A. Mazurek-Kusiak, *Innowacyjne produkty turystyki wspomagające proces edukacji w Polsce*, w: *Innowacje w rozwoju turystyki*, red. M. Jalinik, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok 2008, s. 136.

2. Charakterystyka edukacyjna lubelskich muzeów

Państwowe Muzeum na Majdanku – ma służyć uczczeniu pamięci tysięcy ofiar hitlerowskiego terroru. Muzeum prowadzi działalność wystawienniczą, naukową, wychowawczą i edukacyjną. Obszar muzeum obejmuje otoczone drutem kolczastym pola więźniarskie z wieżami wartowniczymi, komory gazowe, krematorium oraz baraki mieszkalne typu stajennego na III polu. W części gospodarczej baraków urządzono ekspozycję, na której znajduje się kilkaset par butów i odzież więźniów, instalacja artystyczna „Shrine” – Miejsce Pamięci Bezimiennej Ofiary oraz instalacja multimedialna Elementarz – Dzieci w obozie na Majdanku. Jest też stała wystawa historyczna ukazująca system niemieckich obozów koncentracyjnych. Znajdują się tu pomnik Walki i Męczeństwa Narodu Polskiego i Innych Narodów projektu Wiktora Tołkina oraz mauzoleum mieszczące prochy pomordowanych ze znamennym napisem „Los nasz dla was przestroga”³.

Pracownicy Państwowego Muzeum na Majdanku udostępniając muzeum zwiedzającym, prowadzą też działalność pedagogiczno-wychowawczą. Podczas tych zajęć korzystają z teorii pedagogiki pamięci. Młodzi ludzie muszą samodzielnie odpowiedzieć, dlaczego nie reagują, kiedy w szkole spotykają się z aktami przemocy, kiedy silniejsi znęcają się nad słabszymi. Ponadto opracowano dziewięć gotowych do wykorzystania scenariuszy lekcji muzealnych, podczas których uczniowie zdobywają nową wiedzę i umiejętności. Tematy scenariuszy są następujące: *Różne losy – podobne marzenia; Więźniowie i obóz na Majdanku w relacjach wideo świadków historii; Mówię wszystkim, którzy mnie chcą słuchać... – obóz na Majdanku w relacji wideo świadka historii; Świat za drutami – Majdanek i jego więźniowie w relacjach wideo; Przecież część serca pozostała tam, na Majdanku. Rzeczywistość obozowa w dzienniku Jadwigi Ankiewicz; Losy dzieci w obozie koncentracyjnym na Majdanku; Wspólna wszystkim w obozie była zawsze myśl jedna – przetrwać, żyć i przeżyć obóz...; Twórczość artystyczna w obozie koncentracyjnym na Majdanku jako forma samoobrony psychicznej więźniów; Leczenie czy eksterminacja? – z historii szpitala w obozie koncentracyjnym na Majdanku; Byliśmy tylko numerami... Relikty obozowe a społeczność więźniarska byłego obozu koncentracyjne-*

³ S. Turski, M. Wyszowski, *Lubelszczyzna. Przewodnik*, Wydawnictwo BESPOL, Lublin 2006, s. 74.

go na Majdanku; Sprawcy. Zwyczajni ludzie czy entuzjastyczni wykonawcy Holocaustu? Ponadto muzeum oferuje zwiedzanie z aktywnym udziałem młodzieży szkół średnich i studentów, organizuje warsztaty historyczne, międzynarodowe projekty edukacyjno-historyczne oraz seminaria edukacyjne dla nauczycieli⁴.

Muzeum Lubelskie na Zamku – mające największe w Lublinie zbiory malarstwa polskiego i obcego, etnografii, archeologii, numizmatyczne, militariów i inne. W obrębie zamku znajduje się donżon – XIII-wieczna wieża zamkowa, w której znajduje się pomieszczenie eksponujące historię więzienia na zamku. Najcenniejszym obiektem jest gotycka kaplica zamkowa z XIV-wiecznym malarstwem rusko-bizantyjskim⁵. Dział edukacyjny muzeum oferuje prowadzenie lekcji muzealnych z wykorzystaniem zbiorów, dokumentacji i pomocy edukacyjnych. Oferta wspomaga głównie nauczanie języka polskiego, historii, plastyki oraz sztuki polskiej i obcej. Poprzez te lekcje muzeum promuje kulturę regionu i Polski. Ponadto Muzeum Lubelskie na Zamku jest okręgowym koordynatorem Olimpiady Artystycznej, odbyło się już 36 edycji. W roku 2006 Dział Edukacji i Informacji Muzealnej we współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli zrealizował projekt *W 100-lecie Muzeum Lubelskiego*, który był skierowany do dzieci i młodzieży i składał się z zajęć edukacyjnych i warsztatów muzealnych, konkursu historycznego oraz konkursu plastycznego. Ukoronowaniem projektu było wydanie przewodnika po muzeum dla dzieci z wykorzystaniem prac konkursowych oraz powstałych w czasie warsztatów muzealnych⁶. Ponadto sale muzealne są wynajmowane na konferencje, seminaria, wykłady.

Muzeum Historii Miasta Lublina (oddział Muzeum Lubelskiego w Lublinie) – mieści się w Bramie Krakowskiej, która została wzniesiona w połowie XV wieku. Muzeum prezentuje wystawę poświęconą dziejom miasta od osadnictwa przedlokacyjnego aż do czasów nowożytnych⁷. W muzeum są

⁴ W. Wysok, E. Bąbol, *Państwowe Muzeum na Majdanku. Oferta Edukacyjna*, Wydawnictwo PMM, Lublin 2009, s. 3–30.

⁵ A. Mazurek-Kusiak, *Wieloreligijność historii miasta Lublina jako podstawa promocji tworzenia produktu turystycznego*, w: *Turystyka religijna*, red. Z. Kroplewski, A. Panasiuk, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, 2011, s. 308.

⁶ *Zamek lubelski. Przewodnik dla dzieci*, Wydawnictwo Muzeum Lubelskie, Lublin 2007, s. 2.

⁷ I. Kowalczyk, *Lublin. Przewodnik turystyczny*, Wydawnictwo Kami, Lublin 2001, s. 20.

prowadzone lekcje dla szkół różnego typu, najczęściej w zakresie programu nauczania historii, języka polskiego, plastyki, przedsiębiorczości w nawiązaniu do historii Polski, regionu i miasta. Lekcje muzealne odbywają się bezpośrednio w miejscu ekspozycji. Najciekawszymi tematami proponowanymi przez pracowników muzeum są: *Znaczenie Lublina w państwie Piastów; Lokacja miasta; Lublin jako ważny ośrodek handlu i rzemiosła w wiekach XV–XVII; Lublin – miasto unii lubelskiej 1569 r.; Awans Lublina za Jagiellonów; Życie i zajęcia mieszczan lubelskich; Zabytki renesansu lubelskiego; Trybunał Koronny – 1578 r.; Sądownictwo w Lublinie; Lublin w okresie reform oświeceniowych; Lublin pod zaborami; Powstanie styczniowe na Lubelszczyźnie; Powstanie styczniowe w literaturze polskiej; Rozwój Lublina jako ośrodka przemysłowo-gospodarczego i kulturalnego; Lublin w okresie I wojny światowej; Lublin w czasie II wojny światowej; Oświata i kultura lubelska w latach 20. XX wieku; Poznajemy style i zabytki lubelskie; Lubelskie kościoły; Poznajemy źródła historyczne; Ikonografia Lublina.*

Muzeum Literackie im. Józefa Czechowicza (oddział Muzeum Lubelskiego w Lublinie) – gromadzi, przechowuje i udostępnia rękopisy, muzealia, wydawnictwa i materiały naukowych związane z życiem i twórczością Józefa Czechowicza i innych pisarzy pochodzących z Lubelszczyzny⁸. Odbywają się tutaj wykłady, prelekcje, zabawy edukacyjne, zajęcia plastyczne oraz lekcje muzealne dla dzieci i młodzieży szkolnej. Proponowanymi przez pracowników muzeum tematami lekcji muzealnych są np. *Poezja głuchego cierpienia i radości naiwnej. Motyw Arkadii i Apokalipsy w twórczości Józefa Czechowicza; Miasto poetów. Życie literackie Lublina w okresie dwudziestolecia międzywojennego; Tobie śpiewam Lublinie... Życie i dorobek literacki Franciszki Arnsztajnowej.*

Ponadto opracowano scenariusze edukacyjne ułatwiające starszym dzieciom samodzielne zwiedzanie ekspozycji. Organizuje się także konkursy literackie i poetyckie.

Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem” (oddział Muzeum Lubelskiego w Lublinie) – mieści się w celach byłego aresztu gestapo przy ul. Uniwersyteckiej 1 w Lublinie. W zbiorach ma kolekcję korespondencji więźniów politycznych zamku w formie listów, grypsów i kart pocztowych z więzienia oraz obozów koncentracyjnych (Auschwitz, Ravensbrück, Dachau, Sachsenhausen).

⁸ A. Mazurek, *Józef Czechowicz 1903–1939. Poeta i muzeum jego imienia*, Wydawnictwo Muzeum Lubelskie, Lublin 2003, s. 2.

Zgromadzono tu także obwieszczenia i zarządzenia niemieckie z lat 1939–1944. Osobną grupę stanowią dokumenty i pamiątki osobiste po byłych więźniach zamku (dowody tożsamości, legitymacje, świadectwa szkolne, krzyże harcerskie, tarcze szkolne, fotografie rodzinne, zeszyty i podręczniki szkolne). Muzeum prowadzi działalność edukacyjną w formie konkursów recytatorskich i plastycznych, spotkań z cyklu *Wartość a przemoc*, pokazów filmów dokumentalnych oraz lekcji muzealnych. Ich tematami są: *Więzienie na Zamku Lubelskim w latach 1939–1954*; *Dom Pod Zegarem jako muzeum i miejsce pamięci narodowej Polaków*; *Grażyna Chrostowska lubelska poetka przedstawicielka pokolenia Kolumbów*; *Udział młodzieży szkół lubelskich w walce z okupantem hitlerowskim*⁹.

Dworek Wincentego Pola (oddział Muzeum Lubelskiego w Lublinie) – muzeum biograficzne Wincentego Pola znajduje się w XVIII-wiecznym dworcu przy ul. Kalinowszczyzna 13, tuż obok starego cmentarza żydowskiego. Oprócz rękopisów utworów, takich jak *Abecadło myśliwego*, *Wachmistrz Dorosz* czy *Z puszczy*, można tam zobaczyć listy i dokumenty poety, wyeksponowane na zabytkowych XIX-wiecznych meblach. Na uwagę zasługuje jednak przede wszystkim unikatowa kolekcja polskojęzycznych globusów Ziemi z XIX i XX wieku, licząca 110 eksponatów¹⁰. Pracownicy muzeum oferują lekcje muzealne na temat: *Mały muzealnik, ćwiczenia na globusie ziemskim*; *Historia światowej kartografii – globusy Ziemi*; *Obyczaje domu polskiego w okresie Świąt Bożego Narodzenia i Świąt Wielkiej Nocy*; *Literatura krajowa doby romantyzmu, rozmowa pióra – znikająca sztuka epistolografii. Korespondencja Wincentego Pola*.

Muzeum Archidiecezjalne Sztuki Religijnej – mieści się w Wieży Trynitarńskiej. Ekspozuje się tutaj liczne lichtarze, figurki „płaczek”, rzeźby Chrystusa frasobliwego oraz historyczne dzwony, XVIII-wieczne tarabany. Dodatkową atrakcją jest możliwość oglądania z tarasu nocnej panoramy Lublina. Muzeum nie prowadzi specjalnie przygotowanych lekcji muzealnych.

Archikatedra Lubelska pw. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty – udostępnia do zwiedzania zakrytą akustyczną, skarbiec oraz podziemia archikatedry. Zakrytą akustyczną słynnie z niezwykłych właściwości akustycznych

⁹ www.zamek-lublin.pl, 4.06.2012.

¹⁰ M. Domagała, *Bez pomysłów na muzeum Wincentego Pola*, „Gazeta Wyborcza” z 14 marca 2009.

wynikających z jej proporcji i kształtu sklepienia – słowa szeptane w jednym rogu są doskonale słyszane w przeciwległym, nie można ich zaś usłyszeć w żadnym innym miejscu. W skarbcu znajdują się XVIII-wieczne iluzjonistyczne malowidła i freski połączone w całość z architekturą realną. Zgromadzono tutaj także najcenniejsze zabytki sztuki sakralnej (mianierystyczne i gotyckie kielichy, barokowe monstrancje, renesansowe ornaty i szaty liturgiczne oraz pastorały biskupów lubelskich.) Podziemia archikatedry to miejsce spoczynku lubelskich biskupów, ponadto znajdują się tutaj szczątki, stroje grobowe oraz wyposażenie pochówków od XVII do XIX wieku. W archikatedrze nie prowadzi się specjalnie przygotowanych lekcji muzealnych¹¹.

Muzeum Wsi Lubelskiej – jest placówką typu skansenowskiego, której podstawowym zadaniem jest ukazanie warunków życia mieszkańców wsi i miasteczek położonych na obszarze między Wisłą a Bugiem w środowisku naturalnym w okresie od połowy wieku XIX do lat 50. XX wieku. Zajmuje ono obszar 25 ha, który został podzielony na siedem następujących sektorów: Wyżyna Lubelska, Roztocze, Powiśle, Podlasie i Polesie Lubelskie, Nadbuże oraz sektor dworski i miasteczkowy¹². Muzeum oferuje lekcje muzealne, warsztaty, gry edukacyjne, pokazy ginących zawodów, plastykę obrzędową. W skansenie istnieje możliwość zorganizowania Wigilii czy ogniska.

Ośrodek Brama Grodzka – Teatr NN – jest samorządową instytucją kultury, której program wiąże się m.in. z popularyzowaniem historii, kultury i dziedzictwa kulturowego Lublina. Ośrodek prowadzi programy edukacyjno-animacyjne dla dzieci i młodzieży. Są związane z literaturą, grafiką książki, filmem, fotografią, opowiadaniem historii, dziennikarstwem. Na stronie internetowej ośrodka znajduje się do pobrania ponad 40 gotowych scenariuszy zajęć oraz około 30 scenariuszy warsztatów do wykorzystania przez nauczycieli uczących różnych przedmiotów. Ośrodek organizuje też cykliczne działania, takie jak np. *Urodziny Józefa Czechowicza* (zaproszone osoby odczytują wiersze Józefa Czechowicza) czy *Listy do Henia* (młodzież szkolna pisze listy do Henia – chłopca zgłodzonego na Majdanku).

Lubelska Trasa Podziemna (jest częścią Teatru NN) – obejmuje około trzystumetrowy metrowy korytarz wraz z piwnicami biegnący pod zabudową

¹¹ D. Szewczyk-Prokurat, *Archikatedra Lubelska – przewodnik*, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2009, s. 30–39.

¹² *Lublin – przewodnik*, red. B. Nowak, Wydawnictwo Test, Lublin 2000, s. 403.

starego miasta. Ma charakter turystyczno-edukacyjny i można w niej zobaczyć: pięć historycznych makiet Lublina (od VIII do XVII w.), dwie makiety dawnych panoram miasta, cztery makiety lubelskiego ratusza, oraz wziąć udział w mechanicznym teatrzyku, w którym zainscenizowano pożar miasta Lublina z 1719 roku. Działania edukacyjne nie ograniczają się jedynie do oprowadzania po trasie podziemnej, lecz także organizuje się warsztaty edukacyjne i gry terenowe odbywające się w przestrzeni starego miasta.

Izba Drukarska (jest częścią Teatru NN) – znajduje się w pomieszczeniach przedwojennej drukarni. Można tutaj zobaczyć stare unikatowe maszyny i narzędzia drukarskie, poznać historię i rozwój drukarstwa, historię papieru oraz techniki składu gazety i książki, złożyć krótki tekst czcionkami i wytłoczyć go na prasie drukarskiej. Można również zobaczyć, na czym polegała praca zecera, drukarza i introligatora. Organizuje się tutaj warsztaty dla dzieci i młodzieży, laboratorium druku oraz okolicznościowe imprezy kulturalne¹³.

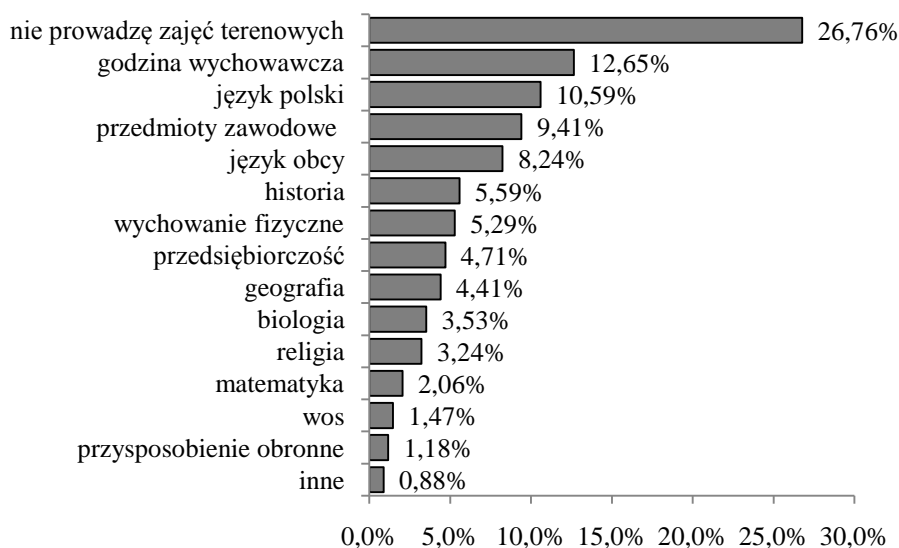
3. Wyniki badań

Badania ankietowe wykazały, że 26,75% nauczycieli wcale nie prowadzi zajęć terenowych. Uważają, że sala lekcyjna jest najlepszym miejscem na przekazywanie wiedzy i nie widzą potrzeby urozmaicenia zajęć wyjazdami do muzeów czy innych instytucji kulturalnych. Ponad 10% badanych nauczycieli średnio raz w roku szkolnym organizuje wyjścia z uczniami poza szkołę, zaś 41,47% respondentów wychodzi z dziećmi i młodzieżą średnio dwa razy w roku szkolnym do muzeów, instytucji kulturalnych lub organizuje inne wycieczki szkolne. Ponad 19,41% badanych nauczycieli organizuje lekcje terenowe trzy razy w roku szkolnym. Natomiast cztery lub więcej wyjść terenowych dla uczniów organizuje tylko 1,47% nauczycieli.

Na rysunku 1 widoczne jest, że zajęcia terenowe najczęściej są organizowane w czasie godziny wychowawczej, podczas których nauczyciele starają się przekazać wiedzę o historii i tradycji regionu oraz uwrażliwić młodzież na lokalne dziedzictwo kulturowe (12,65% wskazań). W drugiej kolejności wyjścia do muzeów są organizowane na lekcji języka polskiego. Młodzież zwiedza

¹³ Ośrodek Brama Grodzka – Teatr NN. Działania edukacyjno-animacyjne dla nauczycieli, uczniów i mieszkańców, www.teatr.nn.pl., 4.06.2012.

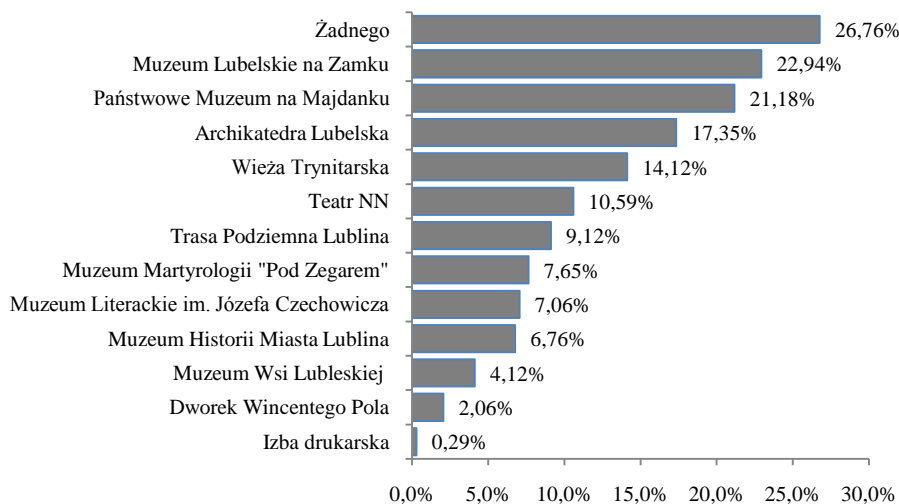
wówczas muzea biograficzne (10,59% wskazań). Także nauczyciele przedmiotów zawodowych starają się powiązać temat zajęć lekcyjnych wynikający z podstawy programowej z lekcją muzealną organizowaną przez różne muzea lubelskie. W trakcie tych lekcji młodzież najczęściej wychodzi do Muzeum Historii Miasta Lublina, Muzeum Wsi Lubelskiej czy Izby Drukarskiej (9,41% wskazań), a tematy lekcji muzealnych są następujące: *Lublin jako ważny ośrodek handlu i rzemiosła w wiekach XV–XVI*; *Życie i zajęcia mieszczan lubelskich*; *Sądownictwo w Lublinie*; *Rozwój Lublina jako ośrodka przemysłowo-gospodarczego i kulturalnego na przełomie XIX i XX wieku*; *Poznajemy style i zabytki lubelskie*; *Śladami ginących zawodów na Roztoczu*; *Handel żydowski na wsi*; *Drukarnstwo lubelskie*. Najrzadziej wyjścia do muzeów organizują nauczyciele uczący przysposobienia obronnego czy wiedzy o społeczeństwie. Wynika to głównie z małej liczby godzin w tygodniu, wskutek czego nauczyciele mają problem z realizacją podstawy programowej.

Rys. 1. Przedmioty, w ramach których są prowadzone zajęcia terenowe w muzeach (respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Muzea, do których najczęściej jest zabierana młodzież na lekcje muzealne i inne zajęcia edukacyjne, przedstawiono na rysunku 2. Najczęściej jest odwiedzane Muzeum Lubelskie na Zamku z Kaplicą Trójcy Świętej. Organizuje się tu lekcje zarówno dla dzieci ze szkół podstawowych, gimnazjów, jak i starszej młodzieży. Najczęściej nauczyciel łączy dany temat lekcji z określoną wystawą lub działem w muzeum, jak również wykupują lekcje muzealne (22,94% wskazań). Na drugim miejscu wskazywano Państwowe Muzeum na Majdanku. Jest to muzeum martyrologii, w związku z czym może je zwiedzać młodzież powyżej 16. roku życia. Wyjście do tego muzeum najczęściej jest organizowane w trakcie godziny wychowawczej. Nauczyciele często korzystają z oferowanych tu lekcji muzealnych (21,18%). Popularnym miejscem organizowania zajęć lekcyjnych jest także Archikatedra Lubelska pw. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty. Nauczyciele zabierają tutaj głównie dzieci i młodzież ze starszych klas szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych (17,35%). Najrzadziej odwiedzanym muzeum jest Izba Drukarska (0,29%). Muzeum to powstało niespełna cztery lata temu i jest jeszcze mało znanym miejscem do prowadzenia zajęć edukacyjnych w innowacyjnej formie.

Rys. 2. Muzea, z którymi współpracują nauczyciele lubelskich szkół (respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Podczas badań nauczyciele także ocenili poszczególne muzea pod kątem wspomagania procesu kształcenia dzieci i młodzieży. Wyniki z przedstawiono tabeli 1.

Tabela 1

Ocena poszczególnych muzeów pod kątem prowadzenia zajęć edukacyjnych w opiniach nauczycieli lubelskich szkół (%)

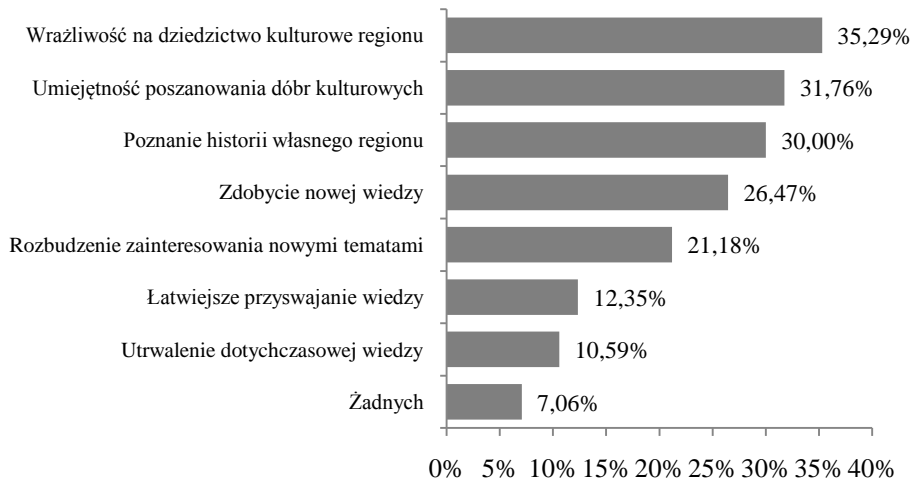
Wyszczególnienie	Bardzo dobrze	Dobrze	Średnio	Źle	Bardzo źle	Nie znam tego muzeum
Archikatedra Lubelska	20,88	30,29	24,71	1,47	1,18	21,47
Dworek Wincentego Pola	7,94	18,53	32,06	1,18	0,59	39,71
Izba Drukarska	0,29	17,94	9,41	2,94	0,88	68,53
Muzeum Historii Miasta Lublina	2,65	31,47	23,82	5,00	0,88	36,18
Muzeum Literackie im. Józefa Czechowicza	9,12	31,18	20,00	14,41	1,18	24,12
Muzeum Lubelskie na Zamku	14,41	54,41	23,24	3,82	2,35	1,76
Muzeum Martyrologii „Pod Zegarem”	7,65	41,47	15,00	2,65	0,29	32,94
Muzeum Wsi Lubelskiej	17,35	47,35	19,71	2,65	1,47	11,47
Państwowe Muzeum na Majdanku	52,35	36,18	9,12	0,00	0,00	2,35
Teatr NN	15,88	45,29	15,59	1,76	0,59	20,88
Trasa Podziemna Lublina	44,41	26,76	8,53	0,29	0,00	20,00
Wieża Trynitaraska	10,88	28,82	35,29	1,18	0,88	22,94

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Nauczyciele najwyżej ocenili Państwowe Muzeum na Majdanku (52,35% ocen bardzo dobrych), co wiąże się z profesjonalizmem jego pracowników, gotowymi scenariuszami zajęć oraz organizacją seminariów dla nauczycieli, podczas których przekazuje się wiedzę z zakresu metod działalności pedagogicznej w miejscach martyrologii. Wysoko została oceniona także Trasa Podziemna Lublina (44,41% ocen dobrych). Nauczyciele chwalili pracujących tu przewodników, którzy dostosowują język przekazu do wieku i zainteresowań słuchaczy. Badani podkreślali interesujący i przemawiający do wyobraźni słuchaczy przekaz na temat pożaru Lublina z 1719 roku. Najsłabiej oceniono Muzeum Literackie im. Józefa Czechowicza (w sumie 15,59% ocen złych i bardzo

złych). Nauczyciele zauważyli, że muzeum to w zbyt małym stopniu korzysta z nowoczesnych form przekazu.

Należy zwrócić uwagę, że średnio co czwarty nauczyciel nie zna działalności poszczególnych muzeów i nie wie, jaką ofertę poszczególne muzea kierują do dzieci i młodzieży. Taka postawa nauczycieli powoduje, że uczniowie nie korzystają z lekcji muzealnych, warsztatów i konkursów organizowanych przez pracowników muzeów. Dzieci i młodzież nie mają wówczas szansy na uczestnictwo w okolicznościowych imprezach kulturalnych miasta, nie rozwijają wrażliwości na dziedzictwo kulturowe regionu oraz nie poznają historii miasta i jego ówczesnych mieszkańców.

Rys. 3. Umiejętności i wiedza, jaką uczniowie zdobywają w trakcie wizyty w muzeum w opiniach nauczycieli (respondenci mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Na podstawie danych zobrazowanych na rysunku 3 można zauważyć, że podczas wizyt w muzeach przekazuje się uczniom wartości ułatwiające życie we współczesnym świecie. Ponad 35% respondentów uznało, że wizyta w muzeum uwrażliwia młodzież na dziedzictwo kulturowe regionu, rozbudza zainteresowania ginącymi zawodami czy dawną sztuką. Kolejnych 32% nauczycieli

wskazało, że w muzeach młodzi ludzie uczą się poszanowania dóbr kultury. Następną wartością, na którą zwrócili uwagę badani nauczyciele, jest poznanie i zrozumienie historii własnego regionu (30%), dzięki czemu wielu młodych ludzi po skończeniu szkoły decyduje się mieszkać i pracować w Lublinie. Ponad 26% nauczycieli zauważyło, że podczas zajęć terenowych młodzież nie tylko zdobyła nową wiedzę, lecz także łatwiej przyswaja i utrwała dotychczasowe wiadomości (odpowiednio ponad 12% i 10% wskazań). Dzięki temu dzieci i młodzież swobodniej biorą udział w dyskusjach, mają własne zdanie na różne tematy, w sposób twórczy podchodzą do wykonania różnych zadań i problemów. Ponadto 21% respondentów stwierdziło, że wizyty w muzeach rozbudzają w dzieciach i młodzieży ciekawość nowych rzeczy, zainteresowanie nowymi tematami, które wykraczają poza podstawę programową. Tylko 7% nauczycieli nie widzi żadnych korzyści z faktu prowadzenia części zajęć lekcyjnych w muzeach.

Podsumowanie

1. Muzea wychodzą naprzeciw szkołom. Dwa z nich oferują gotowe scenariusze zajęć dla nauczycieli do przeprowadzenia na lekcji przed wizytą w muzeum, a 10 z 12 badanych placówek przygotowało tematy lekcji i warsztatów edukacyjnych odbywających się na terenie muzeum.
2. Wśród badanych nauczycieli 25% nie zna oferty edukacyjnej muzeów, a więc warto organizować dla nich seminaria i szkolenia w tym zakresie.
3. Podczas wizyty w muzeum przekazuje się młodzieży wiele wartości. Nauczyciele zauważyli, że młodzież podczas lekcji muzealnych rozwija głównie wrażliwość na dziedzictwo kulturowe regionu (35,96% wskazań) oraz umiejętność poszanowania dóbr kulturowych (31,76% wskazań).

EDUCATIONAL SERVICES PROVIDED BY LUBLIN MUSEUMS AS A NEW FORM OF SUPPORTING THE EDUCATION PROCESS

Summary

The article shows the educational activities of museums in Lublin and skills, which the students are educated by museum lessons. In the paper was evaluated

12 museums from Lublin, which operate educational activities like museum lessons, lectures, seminars, film show, educational projects for children and adolescents. These museums are: the State Museum at Majdanek, The Lublin Province Museum with four branches: Museum of the History of the City of Lublin, Józef Czechowicz Literary Museum, Martyr Museum “Under the Clock, Wincenty Pol Manor House, the Trinitarian Tower, Open Air Village Museum, exhibition and educational activities NN Theatre, the Lublin Underground Route and the Print Chamber.

The study was conducted diagnostic survey method, using the direct survey technique.

Translated by Anna Mazurek-Kusiak